

مصوبه راهبردهای تعالی فرهنگی در پرتو زیارت اربعین

مصوبه « راهبردهای تعالی فرهنگی در پرتو زیارت

اربعین » که در جلسه ۸۹۰ مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۱۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی و بر اساس مصوبه ۸۰۳ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۴ شورای فرهنگ عمومی به تصویب رسیده است ؛ به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می گردد :

مقدمه

زیارت اربعین به عنوان یک واقعیت تاریخی ، اولین گام انتشار حقیقت و جاذبه حسینی (ع) در عالم بود که پیام نهضت عاشورا را به عمق جان انسان ها رسانید و این ندای آسمانی را در تمامی اعصار ، طنین انداز کرد . در عصر حاضر ، اربعین از یک کنش صرفاً نمادین آیینی فراتر رفته و تبدیل به یک حرکت تاریخی - تمدنی با ابعاد مختلف فرهنگی ، دینی ، سیاسی و اجتماعی شده است . حرکت اربعین ؛ جریانی هویت ساز است و نقش اساسی در آرامش و نشاط معنوی جامعه ایفا می کند . بنابراین یکی از ارکان اولیه و اساسی حرکت اربعین ، تأکید و توجه آن به زیست معنوی و دینی افراد است که در جهان امروز مورد غفلت قرار می گیرد . از طرف دیگر ؛ اربعین اگرچه در اساس ، حرکتی شیعی و نشانگر قوت معرفتی و ساختاری شیعه است ؛ در عین حال مسیر وحدت در عین کثرت را برای همه مسلمین بر محور حب اهل بیت پیامبر اکرم (ص) هموار می کند . همچنین ؛ حرکت اربعین علاوه بر این که اقتدار شیعیان و جهان اسلام را نمایان می سازد ، دارای ابعادی جهانی نیز می باشد و آزادگان ، مستضعفین و حق جویان سراسر جهان را با ادیان و مذاهب مختلف بر سر کلمه واحده « حق » در برابر نظام سلطه و استکبار گرد هم می آورد و زمینه عبور از محدودیت های زیست جهان مدرن غربی را مهیا می کند .

رئوس محوری حرکت اربعین :

□ فهم اربعین به عنوان حرکتی دینی با محوریت امام و حجت الهی در راستای گسترش سبک زندگی دینی و معنابخشی به حیات فردی و جمعی انسان و زمینه سازی ظهور منجی جهانی

□ فهم اربعین به عنوان حرکتی جمعی و تاریخی با مؤلفه های همگرایی شیعی ، اسلامی ، منطقه ای ، جهانی و تمدنی و همسو با اهداف و آرمان های انقلاب اسلامی

ماده ۱ - گستره موضوعی

سیاست گذاری

کلان و برنامه ریزی این حرکت ، امری به لحاظ ماهوی فرهنگی ، نرم افزاری و اجتماعی است که البته ابعاد رفاهی ، امنیتی ، انتظامی و دیپلماتیک نیز دارد . در این نگاه راهبردی ، زیارت اربعین را می توان منشأ تحول و تعالی در ابعاد مختلف فرهنگی ، تمدنی ، سیاسی در سطوح مختلف محلی ، ملی ، منطقه ای و جهانی دانست که اگر با دقت و جدیت به آن پرداخته شود ، می تواند مسیر وصول به بخش مهمی از آرمان های انقلاب اسلامی را محقق و هموار سازد . به همین منظور ، مصوبه حاضر ، به ارائه خطوط راهبردی و اقدامات ذیل ، ناظر به فرصت های اربعین در فرایند حکمرانی فرهنگی داخل کشور می پردازد . لازم به ذکر است فعالیت های مرتبط با اربعین در خارج از کشور و یا سایر ابعاد رفاهی ، امنیتی و ... در نهادهای مربوطه نظیر ستاد مرکزی اربعین ، وزارت کشور و سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی پی جویی و پیگیری می شود .

ماده ۲ - فرصت های اربعین

حرکت اربعین فرصت های بی بدیلی را در راستای تعالی فرهنگی و تأمین امنیت نرم فرهنگی ؛ پیش روی ما می گذارد که اهم موارد آن عبارتند از :

الف - افزایش انسجام اجتماعی جامعه ایرانی از طریق مشارکت حداکثری اقشار مختلف اجتماعی در فرایند اربعین و احساس تعلق به آن بر محور حب اهل بیت (ع) و ارزش های عام حسینی (ع)

ب - تقویت همگرایی و برادری میان امت اسلام

به ویژه ملت های ایران و عراق ؛ زمینه سازی حضور جهانی شیعیان و ایجاد شبکه گسترده ای از ارتباطات میان فرهنگی بر پایه مفاهیم جهان شمول عدالت طلبی ، نفی ظلم و استکبار ، ترویج توحید و صلح جهانی

ج - فراهم سازی فرصت های پیشرفت پایدار و فرهنگ بنیان خصوصا در استان های ایلام و خوزستان به عنوان طریق الحسین (ع) و پایتخت صنایع فرهنگی - آیینی و محصولات سبک زندگی دینی و اربعینی

د - افزایش معنویت و دین باوری و گسترش مؤلفه های زیست مؤمنانه در میان آحاد مردم

ماده ۳ - اصول و چارچوب

الف - حفظ و پاسداشت ماهیت و

صبغه مردمی حرکت اربعین و پرهیز از مداخلات مستقیم یا تصدی گری نهادهای دولتی که باعث کاهش یا حذف نقش محوری مردم می شود و تمرکز بر ایجاد و تقویت زیرساخت ها خصوصا زیرساخت های فرهنگی

ب - برجسته سازی و مفهوم پردازی محوریت امام معصوم (ع) و ظهور منجی جهانی به عنوان دال مرکزی زیارت اربعین و ابتدا سایر محتوی فرهنگی و نظام معانی حرکت اربعین بر آن

ج - بسترسازی تداوم پیوند

و انس آحاد جامعه با فضای معنایی حرکت اربعین در طول سال با برگزاری رویدادها و حمایت از زنجیره ارزش در تولید ، توزیع و مصرف محصولات و صنایع فرهنگی مرتبط با زیست مؤمنانه و سبک زندگی دینی

د - مرکززدایی از فرایندهای حکمرانی اربعین و ایجاد ساز و کارهای افزایش نقش مشارکتی سایر استان ها و بهره مندی آنها از فرصت های گوناگون توسعه فرهنگی ، زیرساختی ، اجتماعی و اقتصادی حرکت اربعین

هـ - هماهنگی و هم افزایی میان نهادهای دولتی ، عمومی و مردمی با هدف تأمین زیرساخت های فرهنگی گسترش و تعمیق حرکت اربعین

ماده ۴ - راهبردها

الف (عرصه تبلیغ و ترویج

۱ - افزایش آگاهی زائران نسبت به ابعاد معنوی و معرفتی حرکت اربعین و معرفی ابعاد تاریخی، فرهنگی و سیاسی نهضت عاشورا و شناسایی وظایف خود نسبت به امام معصوم (ع)

۲ - تبیین و ترویج انگاره انتظار و آرمان مهدویت و افزایش معرفت نسبت به امام زمان (عج) و راه‌ها و الزامات نصرت ایشان به عنوان وارث عاشورا

۳ - توجه به زن و ارائه نمونه‌های آرمانی به ویژه با یاری گرفتن از شخصیت حضرت زینب (س) در ارتباط با این موضوع و نقش زنان و خانواده‌ها در حرکت جهانی اربعین (حرکت خانواده پایه)

۴ - تأکید و تمرکز بر ترویج فرهنگ اقامه نماز اول وقت و جماعت، ایجاد زمینه مناسب انس آحاد مردم با قرآن کریم، ترویج فرهنگ دعا و نیایش و افزایش سطح مدارا و تعاون اجتماعی

۵ - اهتمام ویژه به نوجوانان، خانواده‌ها و زنان در مجموعه

فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی و ترویجی با توجه به قرارگیری ایام زیارت اربعین در تعطیلات تابستانی طی سال‌های آتی و فراهم آمدن فرصت حضور حداکثری دانش‌آموزان به همراه خانواده‌ها در این حرکت الهی

ب) عرصه فرهنگ و هنر

۱ □ بهره‌ورسازی بازه انتظار زوار در شهرها و مناطق مرزی ایران با طراحی و زمینه‌سازی برگزاری رویدادهای مختلف فرهنگی و هنری در این مناطق نظیر

: نمایش‌های آیینی و تعزیه‌خوانی، ثبت خاطرات و دل‌نوشته‌ها، محافل شعرخوانی و مسابقات و جشنواره‌ها متناسب با شرایط و اقتضائات محیط و برنامه ریزی‌های ترویج سبک زندگی اربعینی در طول سال

۲ - حمایت از هنرمندان در خلق آثار هنری خصوصا هنرمندان

رشته‌های مرتبط با هنرهای نمایشی در جهت اجرای نمایش‌های آئینی و فعالیت مستندسازان، عکاسان و گرافیست‌ها در زمینه تولید آثار هنری متناسب با ظرفیت‌های رسانه‌های محلی، ملی و فضای مجازی

ج) عرصه اطلاع‌رسانی و آموزش

۱ □ فراهم‌سازی زمینه رسانه‌ای لازم برای خبررسانی سریع، دقیق و هوشمندانه نسبت به اخبار و وضعیت لحظه‌ای مرزها، طریق کربلا و پدیده‌های مرتبط

۲ □ اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی نسبت به شرایط زیارت اربعین و لزوم کوتاه‌بودن مدت اقامت، احترام نسبت به جایگاه والای مرجعیت

دینی در عراق؛ شناخت و رعایت قوانین، آداب، رسوم و هنجارهای رفتاری این کشور؛ تکریم مردم عراق به عنوان میزبان و محور زیارت اربعین و ترویج فرهنگ سپاسگزاری و همکاری با کارگزاران و عوامل اجرایی

د) عرصه پژوهش و نوآوری

۱ - طراحی و اجرای

رویدادهای نوآورانه اربعینی با تأکید بر ایده پردازی برای رفع نیازهای جامعه اربعینی و ارتقاء سطح بهره مندی از اربعین و نیز الگوگیری از پدیده اربعین در ارتقاء نظام های حکمرانی فرهنگی ، اجتماعی و تربیتی

۲ - طراحی پژوهش های مختلف در گستره مطالعات کمی و رصد ، مطالعات کیفی و مردم

نگاری ، مناسک ، آیین ها ، زوار و مواكب در ایران و عراق و تغییرات آنها و استخراج فرصت ها و تهدیدها ، آینده پژوهی فرهنگی - تمدنی اربعین و انعکاس گزاره های راهبردی به دستگاه های تصمیم گیر و اجرایی

هـ (عرصه ارتباطات میان فرهنگی

۱ - شناسایی نقاط اشتراک و همسویی های فرهنگی - ارزشی و تقویت روابط دو ملت ایران و عراق با تکیه بر ارتباطات مردم با مردم و مناسبات و خاطرات مشترک فرهنگی

۲ - طراحی الگوهای مناسب و زمینه سازی برپایی موكب های میان فرهنگی به عنوان مثال موكب مشترك ایرانیان و عراقی ها ، موكب مشترك اقوام مختلف ایرانی ، موكب مشترك شیعیان و اهل سنت

۳ - تقویت همگرایی میان اقوام ، پیروان مذاهب اسلامی و ادیان الهی با تکیه بر وحدت اعتقاد به منجی و تلاش در جهت ایجاد و تقویت پیوندهای ایمانی و اخوت اسلامی میان زائران و تحقق امت واحده

۴ - پرهیز از ایجاد و گسترش اختلافات میان گروه های متعدد شیعی ، مذاهب اسلامی ، اقوام و ملیت های

گوناگون حاضر در زیارت اربعین ، پرهیز از دامن زدن به مناقشات و مجادلات سیاسی و پرهیز از به کارگیری نمادهای (نشانه ها ، تصاویر ، شعارها ، علائم و ...) حساسیت زا و تأکید بر نشانه های مورد قبول همگان

۵ - توجه به ظرفیت زائران پاکستانی ، کشمیری

و افغانستانی که از مرزهای شرقی کشور وارد و از مرزهای غربی ، عازم زیارت اربعین می شوند با توجه به طول مدت اقامت در ایران و فرصت تقویت پیوندهای فرهنگی و آشنایی با آرمان های جهانی انقلاب اسلامی

ماده ۵ - نگاشت نهادی و تقسیم وظایف

شرح وظایف دستگاه های مرتبط بر اساس جدول زیر تعریف می شود :

□ عرصه مرتبط □ راهبرد و اقدام □ دستگاه های متولی □

□ --- □ --- □ --- □

□ مجری اصلی □ دستگاه های همکار □

□ تبلیغ و ترویج □ - افزایش آگاهی زائران

در خصوص ابعاد معنوی و معرفتی حرکت اربعین و معرفی ابعاد تاریخی ، فرهنگی و سیاسی نهضت عاشورا و شناسایی وظایف نسبت به امام معصوم (ع) □ سازمان تبلیغات اسلامی □ - وزارت آموزش و پرورش

- مرکز مدیریت حوزه های علمیه

- ستاد اقامه نماز

- شورای سیاست گذاری ائمه جمعه

- بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)

- تولیت مسجد مقدس جمکران

- معاونت ریاست جمهوری در امور زنان و خانواده □

□ - تبیین و ترویج انگاره انتظار و آرمان مهدویت و افزایش معرفت نسبت به امام زمان (عج) و راه ها و الزامات نصرت ایشان به عنوان وارث عاشورا □

□ توجه به زن و ارائه نمونه های آرمانی به ویژه با یاری گرفتن از شخصیت حضرت زینب (س) در ارتباط با این موضوع و نقش زنان و خانواده ها در حرکت جهانی اربعین (حرکت خانواده پایه) □

□ تأکید و تمرکز بر ترویج فرهنگ اقامه نماز اول وقت و جماعت ، ایجاد زمینه مناسب انس آحاد مردم با قرآن کریم ، ترویج فرهنگ دعا و نیایش و افزایش سطح مدارا و تعاون اجتماعی □

□ توجه ویژه به نوجوانان ، خانواده ها و زنان در مجموعه فعالیت

های فرهنگی ، تبلیغی و ترویجی با توجه به قرار گرفتن ایام زیارت اربعین در تعطیلات تابستانی طی سال های آتی و فراهم آمدن فرصت حضور حداکثری دانش آموزان به همراه خانواده ها در این حرکت الهی □

□ فرهنگ و هنر □ بهره ورسازی بازه انتظار زوار در شهرها و مناطق

مرزی ایران با طراحی و زمینه سازی برگزاری رویدادهای مختلف فرهنگی و هنری در این مناطق نظیر : نمایش های آیینی و تعزیه خوانی ، ثبت خاطرات و دل نوشته ها ، محافل شعرخوانی و مسابقات و جشنواره

ها متناسب با شرایط و اقتضائات محیط و توسعه کنش ها و برنامه ریزی های ترویج سبک زندگی اربعینی در طول سال □ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی □ - وزارت میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری

- سازمان بسیج مستضعفین

- سازمان هنری رسانه ای اوج

- ستاد کانون های فرهنگی هنری مساجد کشور

- نهاد کتابخانه های عمومی کشور

- جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی □

□ حمایت از هنرمندان در خلق آثار هنری خصوصا

هنرمندان رشته های مرتبط با هنرهای نمایشی جهت اجرای نمایش های آئینی و مستندسازان ، عکاسان و گرافیست ها در زمینه تولید آثار هنری متناسب با ظرفیت های رسانه های محلی ، ملی و فضای مجازی □

□ اطلاع رسانی و آموزش □ اطلاع رسانی و فرهنگ سازی نسبت به شرایط زیارت اربعین و لزوم کوتاه بودن مدت اقامت ، احترام نسبت به جایگاه والای مرجعیت دینی در عراق

؛ شناخت و رعایت قوانین ، آداب ، رسوم و هنجارهای رفتاری این کشور ؛ تکریم مردم عراق به عنوان میزبان و محور زیارت اربعین و ترویج فرهنگ سپاسگزاری و همکاری با کارگزاران و عوامل اجرایی □ سازمان صدا

و سیما □ - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

- وزارت کشور

- سازمان مدیریت بحران □

□ فراهم آوری زمینه رسانه ای لازم برای خبررسانی سریع ، دقیق و هوشمندانه نسبت به اخبار و وضعیت لحظه ای مرزها ، طریق کربلا و پدیده های مرتبط □

□ پژوهش و نوآوری □ طراحی و اجرای رویدادهای نوآورانه اربعینی با تأکید بر ایده پردازی

برای رفع نیازهای جامعه اربعینی و ارتقا سطح بهره مندی و الگوگیری از پدیده اربعین در ارتقا نظام های حکمرانی فرهنگی ، اجتماعی و تربیتی وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری - دانشگاه آزاد اسلامی

- معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری

- سازمان جهاد دانشگاهی

- پژوهشگاه فرهنگ ، هنر و ارتباطات

- دانشگاه های چهار استان :

خوزستان ، ایلام ، کرمانشاه و کردستان

طراحی پژوهش های مختلف (مطالعات کمی و رصد ، مطالعات کیفی و مردم نگاری

(مناسک ، آیین ها ، زوار و مواكب در ایران و عراق و تغییرات آن ها و استخراج فرصت ها و تهدیدها ، آینده پژوهی فرهنگی تمدنی اربعین و انعکاس گزاره های راهبردی به دستگاه های تصمیم گیر و اجرایی

ارتباطات میان فرهنگی شناسایی نقاط اشتراک و هم سویی های

فرهنگی ارزشی و تقویت روابط بین دو ملت ایران و عراق با تکیه بر ارتباطات مردم با مردم بر اساس مناسبات و خاطرات مشترک فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

- وزارت امور خارجه

- وزارت اطلاعات

- مجمع جهانی اهل بیت (ع)

- مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

- ستاد بازسازی عتبات عالیات

- سازمان حج و زیارت

- جامعه المصطفی العالمیه

- جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی

طراحی الگوهای مناسب و زمینه سازی برپایی موكب های میان فرهنگی به عنوان مثال موكب مشترك ایرانیان و عراقی ها ، موكب مشترك اقوام مختلف ایرانی ، موكب مشترك شیعیان و اهل سنت

تقویت همگرایی میان اقوام ، پیروان مذاهب اسلامی و ادیان الهی با تکیه بر وحدت اعتقاد به منجی و تلاش در جهت ایجاد و تقویت پیوندهای ایمانی و اخوت اسلامی میان زائران و تحقق امت واحده اسلام

پرهیز از ایجاد و گسترش اختلافات میان گروه های متعدد شیعی ، مذاهب اسلامی ، اقوام و ملیت های گوناگون

حاضر در زیارت اربعین ، پرهیز از دامن زدن به مناقشات و مجادلات سیاسی و پرهیز از به کارگیری نمادهای (نشانه ها ، تصاویر ، شعارها ، علائم و ...) حساسیت زا و تأکید بر نشانه های مورد قبول همگان

توجه به ظرفیت زائران پاکستانی ، کشمیری و افغانستانی

که از مرزهای شرقی کشور وارد و از مرزهای غربی ، عازم زیارت اربعین می شوند با توجه به طول مدت اقامت آنها در ایران و فرصت تقویت پیوندهای فرهنگی و آشنایی با آرمان های جهانی انقلاب اسلامی

ماده ۶ - برنامه ریزی ، اجرا و نظارت

الف - شورای فرهنگ عمومی کشور با همکاری دستگاه های ذی ربط ، نظارت بر حسن اجرای این

مصوبه را به عهده خواهد داشت . دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی موظف است به طور پیوسته ؛ اجرایی سازی محورهای این مصوبه را پی جویی ، پیگیری و زمینه های هماهنگی دستگاه های ذیربط را فراهم نماید .

ب - گزارشی از روند اجرایی سازی این مصوبه توسط دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور تهیه و در جلسه علنی این شورا که هر سال پیش از ایام عزاداری امام حسین (ع) برگزار می شود ، ارائه می گردد .

ماده ۷ - این مصوبه در یک مقدمه و ۷ ماده در جلسه ۸۹۰ مورخ ۱۴۰۲/۸/۱۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید .

سید ابراهیم رئیسی

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی